

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертацията на
Сечил Юзерган на тема:

В ТЪРСЕНЕ НА ПОСТЧОВЕШКАТА ЕРА КРИТИКА НА СЛИВАНЕТО НА ЧОВЕШКАТА БИОЛОГИЯ С ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ

Научен ръководител: Проф. Веселин Дафов
предложена за присъждане на образователната и научна степен
"Доктор по философия",

изготвена от: Доц. Д-р Борис Грозданов
Секция Философия на науката, ИФИ, БАН

Текстът е на 208 страници и се състои от Увод (3 страници), 5 глави (180 страници), Заключение (3 страници) и обширна структурирана Библиография (8 страници). Текстът е написан на отличен английски, в много добър и зрял академичен стил, критично анализира значителен обем от литература на най-новите постижения във всички изследвателски направления на тезата и демонстрира, че докторантката познава изключително добре проблемните полета на дисертацията.

Сечил Юзерган предлага задълбочен анализ на огромното въздействие на цифровите технологии върху нашия ежедневен живот, като твърди, че тези постижения сигнализират за настъпването на нова ера. Основен елемент в това изследване е ролята на изкуствения интелект (AI) и неговото интегриране в човешката биология чрез технологии за мозъчно-компютърен интерфейс (BCI). Изследването разглежда философските последици от усъвършенстването на човека в този контекст и изследва критично развиващата се връзка между технологията и човешкия опит.

Изследването следва следните няколко направления:

(1) Въздействието на съвременните технологии: Основният фокус на тезата в тази посока е върху трансформативните ефекти на модерните технологии, особено с оглед на Четвъртата и Петата индустриална революция. Изследването разглежда глобалната дигитализация и нейните ефекти върху концепциите за пространство, време, реалност и личен и междуличностен опит.

(2) Въпроси, свързани с онтологичните промени: Изследването критично оценява хипотезата, че нововъзникващите технологии всъщност променят нашето онтологично състояние, следвайки теория, подкрепяна от редица влиятелни интелектуалци.

(3) Технологията и човешкото състояние: Задълбочено изследване на връзката между технологията и човешките същества, като се поставя въпросът дали технологичният напредък може основно да промени човешката природа. Тази технология е на кръстопът между философията на технологията и антропологията и сама по себе си представлява много интересен подход, особено днес, в пост Alpha- Deep Reinforcement learning AI модели и експлозията на Large Language Model ChatGPT от OpenAI.

(4) Човешко усъвършенстване и трансхуманизъм: Изследването изследва концепцията за човешко усъвършенстване, особено в светлината на напредъка в AI, и обсъжда дали такъв напредък налага ускорена еволюция на човеците чрез технологии за усъвършенстване.

(5) Технологии за мозъчно-компютърен интерфейс (BCI): Разглеждане на растежа и значимостта на технологиите BCI в дискурса за сливането на човешкия интелект с AI, особено като отговор на съществуващите заплахи, които AI представлява. Тази посока на тезата не може да бъде подходяща, като се има предвид първото в историята успешно имплантиране на Neuralink BCI, няколко дни преди 31.01.2024, но все пак след подаването на тезата за рецензия. Нужно е да се подчертае, че успешното имплантиране на Neuralink само подкрепя избора на тази изследователска посока.

(6) Трансхуманизъм: Анализ на трансхуманизма, неговите философски основи и аргументи за това как технологичните разработки тласкат човечеството към трансхуманно или постхуманно бъдеще. Тази тема става все по-актуална, като се има предвид огромният последен напредък на роботиката и AI модели, като големите езикови модели.

(7) Философия на постхуманизма: Разграничавайки постхуманизма от трансхуманизма, изследването разглежда критиките на постхуманизма спрямо технологичната ентузиазация на трансхуманизма.

(8) Критика на човешкото състояние в дигиталната ера: Извличайки от философиите на Мартин Хайдегер и Морис Мерло-Понти, тезата критично разглежда какво означава да си човекът да бъде човек в ерата на дигиталните технологии, предлагайки алтернативна гледна точка на трансформационните твърдения на дигиталните технологии.

Изследователската методология на дисертацията използва качествен подход, включващ преглед на литературата, концептуални анализи и философски интерпретации. Методологията се базира на традиционни философски методи, датиращи от времето на Платон, с фокус върху концептуалния анализ. Юзерган анализира текстовете на водещи автори по AI като Флориди, Бостром, Харари и други и демонстрира впечатляващо владение на това междисциплинарно поле, което регулира темата на тезата. Основните цели и желани приноси на тезата са да адресират непосредствените и далечни влияния на технологичните разработки върху човешкото съществуване. Тя продуктивно критикува бързия напредък на технологиите, често наричани нова индустриална революция, и се стреми да изясни характера и последствията от тези технологични революции. Изследването значително допринася за продължаващия дискурс за разбирането и управлението на последствията от новите технологии за настоящите и бъдещите поколения. То също си поставя за цел да вдъхнови по-нататъшни изследвания в тези критични области.

Глава 1 на тезата изследва трансформативното въздействие на технологичните постижения, като се фокусира особено върху цифровите технологии като изкуствения интелект (AI) и тяхната интеграция в нашия ежедневен живот. Главата започва с изследване на съвременния технологичен пейзаж, подчертавайки как устройства като смартфони, AI помощници и мозъчно-компютърни интерфейси (BCI) стават неотменима част от нашето ежедневие и самовъзприятие. Обсъжда се развиващата се връзка между хората и технологията, като се подчертава заличаването на границите между физическия, цифровия и биологичния свят.

В Глава 2 Юзерган се впуска в изследване на сложната връзка между технологията и човешките същества. Тази глава поставя концептуалната основа за разбирането как технологията не е просто външен инструмент, а вътрешна част от човешката еволюция и идентичност. Тя започва с оспорване на конвенционалната перцепция за технологията като просто продукт на приложната наука. Юзерган твърди, че тази гледна точка е редуktivна и пренебрегва по-широките последствия на технологията като

същност, която формира човешката мисъл, култура и обществени структури. Като разширява определението на технологията извън физическите устройства, за да включва системи, процеси и методологии, авторът подчертава нейното всеобхватно влияние върху всеки аспект на човешкия живот. Основна тема тук е критиката на доминиращата роля на технологията в модерното общество. Юзерган анализира начина, по който технологичният напредък, макар и да носи множество ползи, също така представлява екзистенциални рискове и етични дилеми. Тя се впуска в начините, по които технологията преопределя човешките взаимоотношения, комуникацията и дори нашето усещане за себе си. Тази критика не е само за самите инструменти, но и за системните промени, които те внасят в човешкия живот и обществото.

Друг значителен аспект на тази глава е изследването на философията на технологията на Мартин Хайдегер. Юзерган предоставя проникновен анализ на концепциите на Хайдегер за "Ограждан(Гестел) и "резервна позиция" (Bestand), които твърдят, че технологията формира начина, по който хората взаимодействат със света, превръщайки всичко в ресурс за употреба. Тази гледна точка предлага дълбока критика на инструменталния и утилитарния възглед за технологията и света. Тя изследва как технологията се е развивала с течение на времето, от прости инструменти, които усъвършенстват човешките физически способности, до сложни системи, които разширяват и дори заместват когнитивните функции. Тази историческа перспектива подчертава ускоряващия се ход на технологичния напредък и все по-завързаната му природа с човешкото съществуване.

Изследването на Юзерган върви отвъд практическите последици на технологията, навлизайки в нейните философски и екзистенциални измерения. Главата повдига важни въпроси за бъдещето на човечеството в епоха, в която технологичните и биологични граници все повече се размиват. Кандидатката издига тезата, че разбирането на същността и траекторията на технологията е от съществено значение за навигацията през предизвикателствата и възможностите, които тя представя. Тук Юзерган предоставя всеобхватно и критично изследване на ролята на технологията в оформянето на човешкото съществуване. Като разширява разбирането на технологията отвъд нейните физически проявления и изследвайки нейните философски основи, тя поставя основите за по-нататъшни дискусии относно бъдещето на човечеството в технологично напреднал свят. Главата служи като основа за последващото изследване на възможностите и опасностите от човешкото усъвършенстване и потенциалното появяване на пост-човешка ера.

В Глава 3 на тезата, Юзерган представя обстойно изследване на концепцията за човешко усъвършенстване в контекста на съвременната технология и биомедицина. Главата изследва историческия контекст на тази идея, проследявайки нейното развитие от древни митологии и философии до съвременни научни практики. Обсъждат се етичните, социалните и философските аспекти на човешките усъвършенствания, които варират от генетични модификации до когнитивни подобрители.

Значителна част от главата е посветена на дебата между био-консерваторите и био-либералите. Био-консерваторите се застъпват за запазването на естествените човешки способности и предупреждават за рисковете от нерегулираните практики за усъвършенстване. В противовес, био-либералите подкрепят прогресивното използване на технологията за преодоляване на човешките ограничения, като акцентират върху индивидуалната автономия и потенциалните ползи от технологиите за усъвършенстване. Юзерган разглежда този дебат, подчертавайки етичните дилеми и обществените последици, произтичащи от тези противоположни гледни точки.

В Глава 4 на тезата кандидатката предоставя подробно обсъждане на Трансхуманизма и Постхуманизма, заедно със свързаните понятия. Главата дефинира Трансхуманизма като културно и интелектуално движение, което подкрепя използването на технологията за усъвършенстване на човешките интелектуални, физически и психологически способности. Историческите корени на Трансхуманизма се разглеждат, подчертавайки неговото развитие от концепция до значимо културно движение. Юзерган обсъжда философските основи на Трансхуманизма, с акцент върху неговата визия за преодоляване на човешките ограничения чрез технологични постижения. Включен е подробен анализ на етичните и метафизични въпроси, породени от стремежа към такива усъвършенствания. Тя също така изследва ролята на технологията в мисленето на Трансхуманизма, като подчертава вярата в трансформативната сила на постижения като AI и биотехнологията.

Юзерган противопоставя Трансхуманизма с Постхуманизма, изяснявайки общите заблуждения между двата. Докато Трансхуманизмът се фокусира върху усъвършенстването и надминаването на човешките способности, Постхуманизмът се впуска в философските последици от тези промени, като се запитва за същността на човечеството и етичните измерения на надминаването на традиционните човешки граници. Главата също така разглежда връзката между Трансхуманизма и религията, изследвайки как трансхуманистичните идеали се пресичат, предизвикват и понякога съвпадат с религиозните концепции за човешката природа и съдба. Освен това, Юзерган адресира критиките и притесненията, свързани с

Трансхуманизма, включително страховете от дехуманизация, загуба на самоличност и потенциала за нови форми на неравенство. Тези притеснения се контрастират с оптимистичната трансхуманистична гледна точка, че такива постижения могат да доведат до нова ера на човешко процъфтяване. Тази глава предлага задълбочено изследване на Трансхуманизма и Постхуманизма, предоставяйки прозрения в техните философски, етични и културни измерения. Главата подчертава значението на значителния потенциален въздействие на тези движения върху бъдещето на човечеството, представяйки балансиран поглед върху техните потенциални ползи и предизвикателства.

В последната глава 5 на тезата, кандидатката разглежда връзката между човека и цифровите технологии през призмата на феноменологията, като се опира особено на философиите на Мартин Хайдегер и Морис Мерло-Понти. Главата оспорва мнението, че дигитализацията коренно променя човешката онтология, като вместо това твърди, че технологията е разширение на човешкото съществуване. Юзерган предлага анализ на концепцията на Хайдегер за Dasein или "битие-тук", подчертаваща вродената връзка на човека със света му. Философията на Мерло-Понти за възплъщението също е централна в това обсъждане. Авторът твърди, че нашето физическо, възплъщено преживяване остава в центъра на нашето разбиране и взаимодействие със света, дори в дигиталната епоха.

Юзерган също така разглежда как цифровите технологии влияят на нашето възприятие за време и пространство, нашите взаимоотношения с другите и нашата самоличност. Въпреки признаването на значителните промени, донесени от тези технологии, кандидатката твърди, че те не намаляват основните аспекти на човешкия опит, утвърдени в нашето възплъщено съществуване. Обсъждането също засяга идеята за "пост-човека", често свързвана с технологията, която надхвърля човешките ограничения. Юзерган критикува тази концепция, твърдейки, че въпреки технологичния напредък, същността на това какво означава да си човек остава непроменена.

Юзерган подчертава, че технологията трябва да се разглежда като инструмент, който хората използват за навигация и интерпретация на света, а не като нещо, което преопределя нашата основна природа. През цялата глава Юзерган застъпва балансиран поглед към технологията, признавайки нейния трансформативен потенциал, докато същевременно подчертава трайните аспекти на човешката природа. Авторът призовава за по-дълбоко разбиране как цифровите технологии се пресичат с човешкия живот, настоявайки за внимателно и критично ангажиране с тези инструменти. Тази последна част от текста представя нюансирана перспектива върху връзката между човека и цифровите технологии. Като

прилага феноменологични принципи, кандидатката предоставя прозрения как дигитализацията влияе, но не променя коренно човешката онтология. Този подход предлага алтернативен наратив на гледищата, които прекомерно подчертават трансформативната сила на технологията, напомняйки ни за постоянната актуалност на нашия човешки опит в дигиталната епоха.

Заклучението на тезата обобщава няколко ключови приноса:

- Продуктивен анализ на влиянието на цифровите технологии върху човешкото съществуване, изследвайки как тези технологии разширяват, но не променят коренно човешката природа.
- Критичен преглед на дебатите за човешкото усъвършенстване, предоставяйки нюансирана гледна точка за етичните и философските последици.
- Продуктивен анализ на Трансхуманизма и Постхуманизма, разграничаващ техните философии и потенциалното им влияние върху човечеството.
- Прилагане на феноменологични перспективи за разбиране на връзката между човека и цифровите технологии, с акцент върху трайната същност на човешката онтология в дигиталната епоха.

Приемам приносите на тезата и смятам, че те представляват напредък в дебата и потвърждавам, че кандидатката демонстрира необходимото познаване на свързаните дебати. Имам два въпроса, на които бих искал да чуя позицията на кандидатката :

(1) В сценария, когато *homo sapiens* приема технологията както като физическо усъвършенстване, така и като интелектуално усъвършенстване, какви аргументи можем да имаме, че в дългосрочен еволюционен план видът не би се трансформирал в радикално различен вид?

(2) Каква е вашата гледна точка относно екзистенциалните заплахи от AGI?

Дисертацията демонстрира задълбочено разбиране на ключовите теми и проблеми в заявените области. Приемам основните тези на кандидата като добре аргументирани и обогатяващи дебата в областта на съвременната континентална онтология. Смятам, че неговите приноси отговарят и всъщност надхвърлят академичните изисквания за докторска степен по смисъла на българското законодателство и академичната практика в България за защита на докторски дисертации в областта на философията. Нямам общи публикации с кандидата и не съм в конфликт на интереси с него. Гласувам положително за защитата и препоръчвам на Комисията да приеме настоящата дисертационна работа с най-висока оценка.

Доц. Д-р Борис Д. Грозданов

ИФС, БАН

София, 31 януари 2024 г.